dvarą atnaujino ir rūmus perstatė grafas Pranciškus Ledochovskis. Tokie dvaro rūmai – dviejų aukštų, plataus stačiakampio plano – išliko iki mūsų dienų.

Iki 2012 m. archeologiniai tyrimai Antazavės dvaro teritorijoje nevykdyti. 2012 m. archeologė Andra Simniškytė-Strimaitienė į Š nuo dvaro rūmų esančioje Dvaro gatvėje atliko žvalgomuosius tyrimus. Jų metu ištirti 6 bendro 6 m^2 ploto šurfai. Archeologiškai vertingo sluoksnio nerasta. Įžemis – priemolis pasiektas 0,9–1,1 m gylyje.

Dvaro rūmai pastatyti nelygioje vietoje, ant šlaito, nuožulnėjančio Zalvio ežero link P kryptimi. Tyrimų metu prie pastato fasadų ištirti 4 2x2 m dydžio, bendro 16 m^2 ploto šurfai, prie Š fasado žvalgyta apie 15 m ilgio tranšėja. Šurfuose tirti XIX–XX a. sluoksniai, aptiktas 0,6–1,24 m storio kultūrinis sluoksnis.

Prie V fasado tirtame šurfe 2 kultūrinis sluoksnis sunaikintas tiesiant XX a. požemines komunikacijas iki 1, 2 m gylio. Čia surasti XX a. radiniai bei dvaro rūmų laikotarpio XVIII–XIX a. keraminių indų fragmentai. Prie rūmų P fasado šurfe 3 tirtas kultūrinis sluoksnis taip pat apardytas XX a. žemės kasimo darbų. Čia surasti XVII–XX a. buitinių keraminių indų, XVII–XVIII a. koklių fragmentai. Šurfe 4 kultūrinis sluoksnis sunaikintas XX a. tiesiant požemines komunikacijas iki 1,1 m gylio.

Prie Š fasado 30–50 cm gylyje atidengta XIX a. šviesduobė (1 pav.). Šurfuose prie Š, V ir P fasadų aptikti XIX a. nuogrindos fragmentai. Didžioji jų dalis sunaikinta XX a. tiesiant tinklus. Prie P fasado, iškart po XIX a. nuogrinda išlikusi rūmų statybos laikotarpio, tai yra XVIII a. nuogrinda (2 pav.). Prie rūmų Š ir V fasadų tirtose aukštesnėse vietose ši nuogrinda sunaikinta XIX a. beveik ties ta pačia altitude įrengiant naują nuogrindą.

Ties rūmų Š fasadu, aukščiausioje Antazavės dvaro rūmų vietoje, 1,2–1,4 m gylyje aptiktas fragmentiškai išlikęs archeologiškai vertingas XVII a. sluoksnis, susiformavęs iki dvaro rūmų pastato statybos XVIII a. viduryje. Didžioji jo dalis sunaikinta XVIII a. viduryje, dvaro rūmų statybos ir vėlesnių žemės darbų metu, ką patvirtino papildomai atlikti archeologiniai žvalgymai. Žvalgymų metu šio sluoksnio daugiau neaptikta.

Antazavė Manor complex

In 2012, four test pits (a total of 16 m^2) were excavated near the palace façade of Antazavė Manor (Zarasai District, E Lithuania) and a 15 m long trench near the N façade. The test pits contained a 0.6–1.24 m thick 19th–20th-century cultural layer. A 19th-century window well (Fig. 1), 18th-century paving (Fig. 2), 17th–20th-century household pottery vessels, and 17th–18th-century stove tile fragments were also found. An archaeologically valuable 17th-century layer, which formed until the manor palace's construction in the mid-18th century and which has survived fragmentally, was discovered at a depth of 1.2–1.4 m near the palace's N facade.

Asta Gerbutavičiūtė

Merkinės dvaro sodyba, vadinama Pavlovo respublika

Apie Šalčininkų rajone, pakeliui į Turgelius, dešiniajame Merkio krante esantį Merkinės dvarą yra duomenų iš XV a., tačiau iš kitų LDK dvarų šis ryškiai skiriasi savo XVIII a. antrosios pusės – pabaigos istorija. 1767 m. LDK referentorius Povilas Ksaveras Bžostovskis iš didikų

Korsakų giminės nusipirko Merkinės dvarą ir aplinkines žemes, iš viso apie 80 valakų. Jis 1769 m. savo dvare panaikino baudžiavą, valstiečiams suteikė savivaldos teises ir įkūrė atskirą respubliką. Respublikos gyventojai išsirinko prezidentą, dviejų rūmų parlamentą, teismą, iždą. Respublika turėjo savo pinigus, banką, antspaudą, gydytoją, kariuomenę, mokyklą. Tuoj po 1770 m. italų architektas Carlo Spampini pastatė ankstyvojo italų klasicizmo stiliaus rūmus. Merkinės dvaras buvo įtvirtintas, jį iš visų pusių supo pylimas, ant kurio stovėjo patrankos. 1791 m. balandžio 4 d. ATR Seimas pripažino Respubliką ir patvirtino jos gyventojų priimtą konstituciją. Pavlovo respublika egzistavo iki paskutiniojo ATR padalinimo 1795 m.

Merkinės dvaro sodybos teritorijoje žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu buvo ištirti 7 šurfai. Šeši 1x1 m dydžio šurfai tirti projektuojamų pėsčiųjų takų vietose ir vienas 2x2 m dydžio šurfas ištirtas paminklinio akmens įrengimo vietoje (1 pav.).

1 pav. Žvalgomųjų tyrimų Merkinės dvaro sodyboje, vadinamoje Pavlovo respublika, situacijos planas. A. Gerbutavičiūtės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the field evaluation at the Merkinė Manor complex, aka the Pavlov Republic

Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis aptiktas būsimų pėsčiųjų takų vietose tirtuose šurfuose 1, 3, 4 ir 5. Juose XVII a. pabaiga – XVIII a. II puse datuojamo kultūrinio sluoksnio storis siekė 40–50 cm, šurfe 6 kultūrinio sluoksnio storis siekė 75–80 cm. Tyrimų metu surinkti archeologiniai radiniai: apžiestos buitinės keramikos šukės, glazūruota keramika, fajanso šukė, vario lydinio diržo sagtelė, geležinis durų vyrio apkalas, peilio rankena bei du Jono Kazimiero šilingai (1666 m.).

Šurfe 2 archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta – čia fiksuotos tik XX a. ūkinio pastato pamatų konstrukcijos liekanos. Centrinėje tiriamo ploto dalyje, būsimo paminklinio akmens vietoje, šurfe 7 fiksuotas 20–30 cm storio XX a. II pusės kultūrinio sluoksnio horizontas.

Archeologinių žvalgomųjų tyrimų metu nustatyta, jog Merkinės dvaro sodybos teritorijoje XVII a. pabaiga – XVIII a. II puse datuojamas kultūrinis sluoksnis intensyviausias projektuojamų pėsčiųjų takų Š dalyje, R–V kryptimi suprojektuotoje takų atkarpoje. Tirtos teritorijos P dalyje šis kultūrinis sluoksnis apardytas XX a. II pusėje vykdytos ūkinės veiklos metu.

Merkinė Manor complex, aka the Pavlov Republic

In 2012, a field evaluation was conducted at the Merkinė Manor complex, also called the Pavlov Republic. Based on data from historical sources, this complex is distinguished by its history in the second half of the 17th century. It was here on his manor that Paweł Ksawery Brzostowski founded a separate republic, which was later named Pavlov after him. The republic was recognised by the Diet of the Commonwealth of the Two Nations and existed from 1769 to 1795.

Prior to beginning to put the grounds of Merkinė Manor in order and adapting it tourism and recreational needs, six 1 x 1 m test pits were excavated at the footpath sites and one 2 x 2 m test pit at the planned site of a monumental stone (Fig. 1). A total of 10 m^2 was excavated. A cultural layer, which dates to the late 17th – second half of the 18th century and was the richest in the N part of the planned footpath, was recorded during the evaluation.

Linas Girlevičius

Tyrimai Vainežerio dvaro sodyboje

2012 m. atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai ir žvalgymai Vainežerio buvusio dvaro sodybos fragmentų (UK 268) teritorijoje (Lazdijų r.). Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 28 įvairaus dydžio šurfai, dvi žvalgomosios perkasos – iš viso 84 m^2 plotas (1 pav.). Žvalgymai atlikti apie 3600 m^2 plote.

Tirtasis objektas yra Vainežerio ežero PV, P, PR ir R pakrantėse. Objekto reljefas sudėtingas – nedidelio ežero duburys ir greta esančios kalvos, suformuotos ledynų, reljefas performuotas žmogaus: iš netoliese R esančio ežerėlio iškastas griovys Vainežerio ežero PR dalies link, dalijantis dvarvietę į dvi dalis: ŠR ir PV. PV dalyje yra buvę naujieji dvaro sodybos rūmai, kurių vieta dabar pažymėta, čia pastatytas paminklas 1831 m. sukilimo dalyvei Emilijai Pliaterytei. Dvarvietės ŠR dalyje yra buvę senieji dvaro rūmai. Greta jų dabar tik po žeme išlikusių liekanų – parkas su alėjomis. Parko teritoriją juosia griovys su nedideliu pylimu. Ežero pakrantės apaugusios medžiais, esama nedidelių medžių grupių ir kitose dvarvietės vietose.

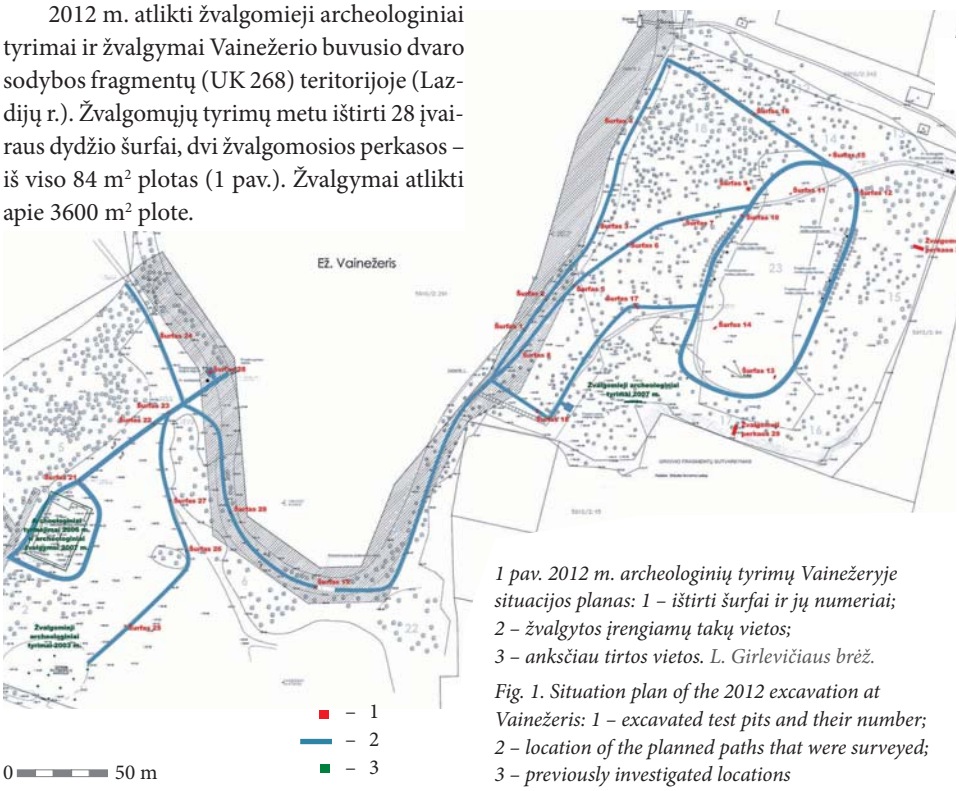

1 pav. 2012 m. archeologinių tyrimų Vaineženyje situacijos planas: 1 – ištirti šurfai ir jų numeriai; 2 – žvalgytos įrengiamų takų vietos; 3 – anksčiau tirtos vietos. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2012 excavation at Vaineženis: 1 – excavated test pits and their number; 2 – location of the planned paths that were surveyed; 3 – previously investigated locations